visiedocument

ROMEINS MUSEUM DE THERMEN

visiedocument

Romeins Museum de Thermen

Heerlen

2 november 2020

Bestuurlijk opdrachtgever:	Jordy Clemens
Ambtelijk opdrachtgever:	René Roelofsen
Projectleider:	Susan Knauf
Auteurs:	Benoît Mater en Leentje Mostert
Domein Organisatie - Team Projecten;	Domein Economie - Team Beleid Economie

Heerlen in 2025

Vanuit het noorden rijden mijn man en ik met de intercity het station van Heerlen binnen. Via het mooie Maankwartier, de poort naar het centrum, lopen we de gezellige drukte in: mensen wandelen, winkelen en zitten op terrasjes. We hebben in het Romeins Kwartier afgesproken met onze kinderen en kleinkinderen. Ze zijn een week op vakantie in Zuid-Limburg. Wij gaan er met hen gezellig een dagje op uit.

Voor ons verschijnt een indrukwekkende muurschildering van een Romeins gelaat. Dit moet het Romeins Kwartier zijn! Lopend langs pilaren, die doen denken aan een Romeinse tempel, komen we aan bij een gebouw.
Achter een grote raampartij buigen een stel kinderen zich in diepe concentratie over tafels met scherven. Ze proberen er een pot van te maken. Iets verderop, bij een bijzonder kunstwerk, zwaaien onze kinderen en kleinkinderen. En daar is het. Het Romeins Museum de Thermen.
Onze bestemming deze ochtend.
De kinderen zijn gek van Romeinen.
Onze kleindochter droomt ervan archeoloog te worden en mijn man kan niet wachten om de resten van het oudste stenen gebouw van Nederland te zien. Onze zoon wil trouwens die nieuwe architectuur van het museum eens van dichtbij bekijken. Hij las erover in de Volkskrant.

Na een warm welkom krijgen we een korte uitleg over onze ontmoetingen met Romeinse personages die hier letterlijk hebben rondgelopen en vandaag onze gids zijn. Hoe bijzonder is dat! Nieuwsgierig lopen we door. De Romeinse soldaat Raius Apronius begroet ons met een ‘ave’ en vertelt hoe hij vanuit zijn geboorteplaats op weg is met zijn legioen naar de noordelijke grens van het Romeinse Rijk. Hier in Coriovallum mogen ze even bijkomen van de lange tocht en hun lichaam in het badhuis laten verzorgen. Trots toont hij zijn persoonlijke bezittingen. De Germaanse Amaka neemt onze schoondochter bij de arm en vertelt hoe ze vanaf haar dorp naar deze plaats verhuisde om er te gaan werken voor geld. Trots laat ze een kruik zien met een liefdesverklaring van haar Lucius. Lucius Ferenius is pottenbakker en verkoopt zijn potten op de markt naast de handelaar in oesters. Verse oesters! Want over de Via Belgica, de Romeinse weg van de Franse kust richting Keulen kun je snel reizen. Hier in Coriovallum kan Lucius spullen ruilen met de handelaar die in Engeland zijn waar koopt. Morgen gaat de handelaar weer terug, via de haven van Zeeland, op zoek naar bronzen beeldjes van een haantje. In het land van de rivieren is dat een gewild cadeau voor de goden. Zo ook voor de eigenaressen van de Romeinse villa’s in Simpelveld en Voerendaal. Ze willen ook graag zo’n bronzen haantje voor hun eigen huisaltaar. De dames zijn druk in gesprek. Het graan wordt bijna geoogst en ze vragen mij of ik nog seizoenswerkers ken die hun staf kunnen helpen. Het graan moet snel naar de forten aan de Romeinse grens worden vervoerd. Marcus Sattonius Iucundus stelt zich voor aan mijn man. Hij heeft aanzien in het politieke centrum van Xanten en weet drommels goed dat hij met de renovatie van dit badhuis zijn vrienden kan laten zien wat hij voor elkaar krijgt.

Dat beroemde Romeinse badhuis, een rijksmonument, willen we nu zelf ook zien!
2000 jaar geleden zweetten ze in het hete bad en poedelden ze in het zwembad. Maar het is ons nu ook duidelijk dat dit dé plek was om zaken te doen, te filosoferen, boeken te lezen, verhalen te horen en kunst te bekijken. Wat een unieke plek, we lopen letterlijk in de voetstappen van de Romeinen. Dit moeten onze vrienden uit Den Bosch ook beleven!
Van al die Romeinse indrukken krijgen we zin in iets lekkers! In de gezellige brasserie bij het museum wordt onze kleindochter verrast met een overzicht van alle workshops die deze week worden georganiseerd. Ze overtuigt haar ouders en zus dat ze terugkomen om in het kenniscentrum De Vondst een 3d-print van een Romeins potje te gaan maken. Terwijl zij dat met haar zus en andere kinderen maakt, kunnen haar ouders naar het Nederlands MijnMuseum. Dat ligt namelijk aan de overkant van het kwartier. En we spreken af om de volgende vakantie samen hier te vieren! Met de VIA Belgica app gaan we dan het Romeinse heuvellandschap ontdekken. Want het vruchtbare lösslandschap is dé omgeving waar de Romeinen hun wegen aanlegden en hun steden bouwden. Er is nog zoveel te beleven en te ontdekken. Ze zeggen dat alle wegen naar Rome leiden, maar de volgende vakantie leiden alle wegen naar Heerlen in Romeins Zuid-Limburg!

Inhoudsopgave »»»

I.	**Inleiding**	8 - 9
II.	**Een uniek verhaal: Romeins Museum de Thermen**	10 - 11
III.	**Toekomstvisie**	12 - 15
IV.	**Een museum van waarde**	16 - 29
V.	**Waarom een nieuw museumgebouw?**	30 - 31
VI.	**Op pad naar een nieuw museum**	32 - 33

Bijlagen:

SWOT-analyse	34 - 37
Colofon	38

I.

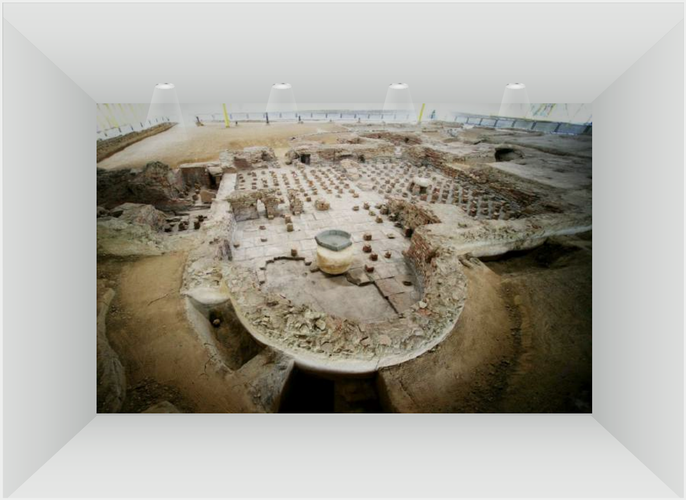
Inleiding

Sinds 1977 zijn in het Thermenmuseum in Heerlen de goed bewaarde restanten van een Romeins badhuis te zien. Na grondig onderzoek en restauratie, blijkt dit het oudste stenen gebouw van Nederland te zijn. Een uniek archeologisch rijksmonument van nationale allure. En dat staat in Heerlen! Daar mogen we trots op zijn. Om het naar behoren te beheren, behouden en inspirerend te presenteren voor een groot publiek vereist dit monument een nieuw gebouw.

Voor u ligt een kompas dat de transformatie van het ´Thermenmuseum´ naar het ´Romeins Museum de Thermen´ introduceert; van een ruwe diamant naar een sprankelend museum over het Romeinse leven in de regio. Een museum dat staat voor kwaliteit en originaliteit dat op een inspirerende wijze een passend publiek weet te bereiken. **Een museum om trots op te zijn**.

Gelegen in het Romeinse Kwartier vormt het Romeins Museum de Thermen een plek om elkaar te ontmoeten, een kruispunt van verbindingen tussen heden en verleden, tussen Heerlen, Zuid-Limburg en de Euregio, tussen inwoners, ondernemers, scholieren en toeristen.

“De consolidatie en restauratie van de overblijfselen en de deskundige analyse van de opgravingen sinds 1940 worden bekroond met de bouw van een nieuw museum. Op dit moment hebben we nog maar een ruwe indruk van hoe het nieuwe museum eruit zal zien, maar als het net zo goed als deze brede nieuwe studie, mogen toekomstige bezoekers zich wel erg gelukkig prijzen”

Jos Bazelmans, hoofd Archeologisch Erfgoed, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

II.

Een uniek verhaal

Romeins Museum de Thermen

Het is een opmerkelijk gegeven dat er in Nederland nog geen Romeins Museum is. In Museum het Valkhof in Nijmegen en het Limburgs Museum in Venlo zijn de Romeinse collecties onderdeel van museumcollecties die ook gericht zijn op de recentere geschiedenis en op kunst. Het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden toont de archeologie van Nederland met daarin Romeinse topstukken, maar ook collecties uit het oude Egypte, de Klassieke Wereld en het Nabije Oosten. In de Euregio richten het Archeologisch Park Xanten en het Römisch-Germanisch Museum in Keulen zich op de Romeinse geschiedenis van hun stad en toont het Gallo-Romeins Museum in Tongeren de geschiedenis van de prehistorie tot het einde van de Romeinse tijd.

Daar ligt de kans om ons te onderscheiden. Om hét verschil te maken. Het nieuwe Romeins Museum de Thermen kan het sterke merk 'Romeinen' neerzetten. Het Romeinse badhuis is daarin het unieke topstuk én leidmotief: een ontmoetingsplaats in de Romeinse tijd, een ontmoetingsplaats voor nu én de toekomst, een ontmoetingsplaats in én voor de regio. In de Romeinse tijd was een badhuis namelijk het trefpunt van het sociale leven.

Naast baden en sporten kon je er voorstellingen en lezingen bijwonen, lezen in een bibliotheek, kunst bewonderen, discussiëren, filosoferen of zakendoen, politiek bedrijven. Het uitgangspunt was **'mens sana in corpore sano'**: een gezonde geest in een gezond lichaam.

Vanuit het perspectief van het Romeinse badhuis als ontmoetingsplek vertelt het nieuwe museum het verhaal van het leven in deze stad en regio, de periferie van het Romeinse Rijk, gelegen vóór de noordelijke grens langs de Rijn. Het was het achterland waar burgers en soldaten samenleefden en strijders elkaar aflosten; waar handelaren, villa-eigenaren en dienaren elkaar ontmoeten, waar mannen, vrouwen en kinderen geboren in Rome of in dit gebied hun thuis vonden. Kleine nieuwe steden of vici zoals Heerlen, Maastricht, Jülich en Aken bruisten. Op de vruchtbare lössgronden tussen Maas en Rijn ontstond een voor Nederland uniek landschap. Dat werd gekenmerkt door grootschalige graanteelt, waardoor de regio in korte tijd uitgroeide tot een welvarende agrarische regio, waarvan de Romeinse villa het symbool werd. In de steden kwamen de ambachten tot bloei, waarbij specifiek in Coriovallum, de productie van Romeins aardewerk uitgroeide tot industriële proporties. Deze Romeinse stad, voorloper van Heerlen, is gebouwd aan een kruispunt van twee belangrijke Romeinse verbindingswegen: de weg van de Franse kust naar Keulen (Via Belgica) en de weg van Trier naar Xanten (Via Trajana). Hier werden handelswaar, ideeën en genen uitgewisseld uit alle windstreken van het Romeinse Rijk. Zo kwamen er verschillende culturen met elkaar in aanraking. Bovendien is ook juist in dit deel van Nederland sprake van een continue bewoning vanaf de tijd van keizer Augustus tot aan de val van het Romeinse Rijk. Heerlen en zijn omgeving zijn onderdeel geweest van een cultuur die reikte van de Middellandse Zee tot aan de Rijn. Archeologen vonden en vinden er nog steeds sporen uit dit fascinerende verleden.

Al deze verhalen over cultuur, techniek, oorlog én vrede, kunnen inspireren om met een andere bril om je heen te kijken. We vertellen ze op een persoonlijke manier. Bezoekers treden zo in de voetstappen van de Romeinen.

Het Romeins Museum de Thermen heeft een uniek en bijzonder Romeins monument waar je in de voetsporen van de Romeinen kan treden. Zo wordt de grote geschiedenis tastbaar en kleiner. Een bezoek aan het museum geeft inzicht in het grotere geheel.

III.

Toekomstvisie

Missie en visie

Authentieke ervaringen, persoonlijke verhalen.
We dragen de geschiedenis van de Romeinen
over aan de huidige en toekomstige generaties.
Zo bieden we reflectie op de identiteit van stad
en regio en creëren we nieuwe mogelijkheden.
We inspireren en verbinden. Steeds weer opnieuw.

We zijn een ontmoetingsplek voor jong en oud.
Bezoekers worden persoonlijk en met open armen
ontvangen. Ontmoeten zit in ons DNA. Dat zie je
overal terug. Ons museumgebouw is voor iedereen
goed toegankelijk. Hier organiseren we fascinerende
ontmoetingen. Op zo'n manier dat bezoekers
inspirerende reizen door het Romeins landschap
in de omgeving kunnen maken. En even terug in
die tijd kunnen gaan.

Kernwaarden

Persoonlijk: puur, met aandacht, betrokken
Toegankelijk: uitnodigend, verbindend
Fascinerend: uniek, vakkundig, boeiend
Inspirerend: verrassend, reflecterend, bezielend

Drie generaties

Voor de conceptontwikkeling richten we ons op de volgende **kerndoelgroep**. Deze wordt niet letterlijk gebruikt maar vormt het uitgangspunt bij alles wat we ontwikkelen:

Gezelschap bestaande uit drie generaties, waarvan de kinderen tussen 8 en 12 jaar zijn. Ze zijn voor een korte vakantie in Zuid-Limburg. De volwassenen zijn breed geïnteresseerd en hebben enige affiniteit met (Nederlandse) geschiedenis. Ze willen hun kinderen meer meegeven dan alleen amusement als ze op pad zijn.

Marketingdoelgroepen zijn de beoogde doelgroepen waarvoor we specifieke producten en diensten ontwikkelen. **Mediadoelgroepen** zijn de beoogde doelgroepen waarop wij ons in de communicatie richten. Voor beide richten we ons op:

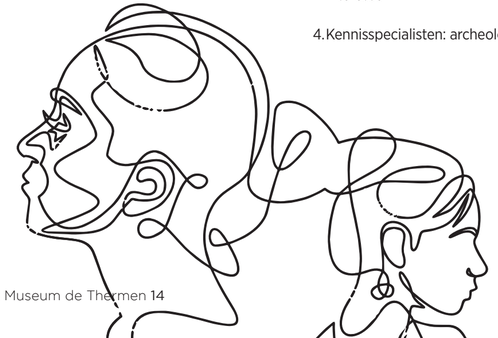
1. Nederlandse, Vlaamse, Duitse en Franse bezoekers van landhuizen, kastelen, historische musea of leerzame dag-attracties met een historisch thema, die in een straal van 1 uur reizen rond Heerlen wonen of verblijven. Met speciale aandacht voor gezelschappen met kinderen vanaf 8 jaar en voor actieve senioren.

2. Scholieren van het primair onderwijs (8-12 jaar) en het voortgezet onderwijs in een straal van 1 uur reizen rond Heerlen.

3. Inwoners van Heerlen met (enige) culturele interesse.

4. Kennisspecialisten: archeologen uit Europa.

IV. Museum van waarde

Het 19e-eeuws museum bestudeerde de wereld, het 20e-eeuws museum wilde mensen verheffen. Nu, in de 21e eeuw, verwachten mensen dat een museum hen inspireert. Het is de ambitie van het Romeins Museum de Thermen om een meerwaarde te bieden aan de maatschappij op meerdere vlakken: door het beheer en behoud van een bijzondere collectie, door educatie, door beleving, door te verbinden en door een economische impact.

Collectiewaarde

Het Romeins Museum de Thermen staat voor het beheer, behoud en de presentatie van het Romeins badhuis, een rijksmonument en het oudste gebouw van Nederland. Daarnaast worden archeologische collecties van Heerlen beheerd, bewaard en gepresenteerd. Hiermee is het museum een schatkamer van lokale, regionale en nationale betekenis.

Het Romeins badhuis, het oudste stenen gebouw van Nederland, is het topstuk van een interessante museumcollectie. Daarnaast bevat de eigen museale collectie bewijsmateriaal van alle aspecten van het leven in de Romeinse stad Coriovallum, gedurende een periode van 500 jaar. Ook zijn een aantal topvondsten uit de directe omgeving van Heerlen in de loop der jaren aan de collectie toegevoegd.

De museumcollectie omvat de deelcollecties Romeins Heerlen, Archeologie pre-Romeins, Archeologie post-Romeins, Romeins kunsthistorisch, oude kunsthistorie van stad en regio, verworven collectie van amateurarcheologen en (opgravings)documentatie. Deze collectie wordt uitgebreid met langdurige bruiklenen uit de regio die door culturele partners zijn toegezegd.

IMPACT:

Het Romeinse badhuis, het oudste stenen gebouw van Nederland, is een gevestigde waarde en de trots van Heerlen.

Goed beheer en behoud van de collectie is de basis voor betekenisvolle presentatie en kennisdeling.

Onderzoek door studenten en archeologen naar de archeologische collecties van het museum is een nadrukkelijk onderdeel van het museum ter verdieping van de kennis van de collectie.

Het Romeins Museum de Thermen wordt het logische aanspreekpunt voor Romeinse archeologie in de regio.

Educatieve waarde

Door musea te bezoeken leer je - bewust en onbewust, bedoeld of onbedoeld. Het Romeins Museum de Thermen biedt een open informele leeromgeving voor drie generaties. Jong en oud komen meer te weten over het Romeinse leven in Heerlen en de regio. Voor scholen is het museum een vaste waarde, een les vervangende activiteit.

Educatie staat voor de wijze waarop informatie met de bezoeker wordt gedeeld. Educatie richt zich dus niet exclusief op onderwijs of kinderen, het is de wijze waarop met iedere bezoeker wordt gecommuniceerd. Educatie is een integraal onderdeel van alle activiteiten. Daarbij is het uitgangspunt niet zenden, maar verbinden. De informatie die we bieden, bestaat uit meerdere lagen. Er zijn immers veel bezoekerstypen, elk type heeft een voorkeur voor een specifieke inhoud of benadering. Ook het gezelschap waarmee men een museum bezoekt, is bepalend. Toonzetting en niveau verschillen, net als de vorm waarmee de informatie wordt gedeeld: soms door gebruik van digitale middelen, soms liever niet; soms door verhalen, soms door simpelweg goed te kijken.

In de 21e eeuw, de eeuw waar kennis en informatie ons overspoelen, kunnen musea een inspirerende omgeving bieden: om een kwestie van een andere kant te bekijken, een gesprek aan te gaan, een gedachte uit te werken, om inzicht te verwerven, om onderzoek te doen of om simpelweg te genieten. Een museum als een ontmoetingsplek, een plek waar je vaker naar terug wil keren om iedere keer iets anders te zien of te doen. Het Romeins Museum de Thermen biedt bezoekers zo een culturele verrijking, stimuleert verbeelding en verbreedt perspectieven. Inclusiviteit en diversiteit zijn daarbij belangrijke voorwaarden. We willen een museum zijn dat toegankelijk is voor iedereen. Letterlijke en figuurlijke drempels worden weggehaald.

IMPACT:

Prikkelen. Inspireren. Fascineren. Dat is waar het Romeins Museum de Thermen voor staat.

Belevingswaarde

Met een iconisch gebouw, tentoonstellingen en programmering is het Romeins Museum de Thermen niet alleen een gebouw om te bezoeken, maar geeft het een gezicht aan het Romeins Kwartier en het Romeins verleden van de regio. Hier worden herinneringen gecreëerd. Het museum biedt ontspanning en plezier voor bewoners en bezoekers uit de stad en de brede regio.

In het Romeins Museum de Thermen ontdek je het Romeins verleden in een vaste presentatie, wisselende tentoonstellingen, evenementen, activiteiten, ontmoetingen en debat. Door variatie in dit aanbod blijft het museum aantrekkelijk voor een herhaalbezoek. Binnen de museummuren, buiten, online en offline loopt de programmering van het museum in elkaar over. Door samenwerking met partners en regio wordt het aanbod nog verbreed en de zichtbaarheid vergroot. Beleving van erfgoed gaat in Heerlen veel verder dan alleen een bezoek aan het Romeins Museum de Thermen.

Verhaallijn:
De hoofdrolspelers in het Romeins Museum de Thermen zijn:

- Mensen die in deze contreien leefden in de Romeinse tijd. Aan de hand van hun persoonlijke verhalen, hun kleine geschiedenis, tonen we de grote geschiedenis van onze regio.
- De archeoloog die deze verhalen reconstrueert aan de hand van vondsten.

Programmalijnen:

Om de inhoud van onze presentaties te bepalen, hanteren we de volgende programmalijnen:

- Inspiratie uit de oudheid: Romeinse kunst en cultuur, badcultuur, architectuur, stadsleven, plattelandsleven, militaire leven, economie en geloof,...
- Reflectie op de oudheid: cultureel en maatschappelijk, centrum en periferie, voedselproductie, vriend en vijand, communicatie en migratie,...
- Verbinding: toen en nu, hier en daar, wij en zij,...

IMPACT:

Het Romeins Museum de Thermen maakt het Romeins erfgoed van de stad en regio zichtbaar, tastbaar en beleefbaar.

Onze bezoekers bieden we aan:

- Het Romeins badhuis;
- Een vaste presentatie over de geschiedenis van Romeinse Heerlen en de regio;
- Tijdelijke tentoonstellingen over afwisselende onderwerpen op basis van vastgestelde programmalijnen;
- Een kenniscentrum over Romeinse archeologie
- Publieksruimtes voor ontvangst, evenementen, bijeenkomsten en educatieve activiteiten;
- Het Romeins Kwartier als locatie voor randprogrammering, beleving en tastbaarheid van het Romeins verleden van Heerlen;
- Het (Euregionale) heuvellandschap met zijn Romeinse resten van het voor Nederland unieke villalandschap en ondernemers en partners die dit als inspiratie van hun activiteiten inzetten (Via Belgica landschap);
- Online bereik, via website, apps, social media en andere digitale middelen.

Verbindende waarde

Ontmoeten zit in ons DNA. Ontmoeten betekent in verbinding staan met bezoekers maar ook met partners, onderwijs en het bedrijfsleven. Het Romeins Museum de Thermen wil een belangrijke trekpleister voor (dag)toeristen worden binnen een samenwerkingsverband van organisaties.

Romeins kwartier
De ligging van het Romeins Museum de Thermen in het Romeins Kwartier van Heerlen biedt voor de culturele instellingen in Heerlen kansen om elkaar te versterken en de verbinding met inwoners, ondernemers, buren en studenten laagdrempelig en positief vorm te geven.
Tegenover het Romeins Museum de Thermen bevindt zich De Vondst. In de Vondst huisvest het Provinciaal Archeologisch Depot waarin de provincie Limburg haar wettelijke taak van het beheer en behoud van archeologische vondsten uit recent archeologisch onderzoek in Limburg uitvoert. Stichting Restaura werkt voor iedereen zichtbaar aan de restauratie van bijzondere vondsten. Samen dragen ze het verhaal uit van de archeologie, van vondst tot vitrine. De Archeo hotspot biedt ruimte aan vrijwilligers. Wij gaan uit van een groeiende en sterker wordende symbiose tussen het museum en de partners in De Vondst. De komst van het Nederlands MijnMuseum zal de aantrekkelijkheid van deze erfgoedkern in de stad bevorderen. Door als cultureel ondernemers elkaar te vinden en te versterken kunnen we elkaars zichtbaarheid vergroten. Ook Schunck is een logische partner in de stad Heerlen.

Samenwerking in de (Eu)regio
Ook samenwerking met omliggende Romeinse steden als Maastricht, Aken en Tongeren biedt perspectieven. Door samenwerking met collega musea als het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden wordt het verhaal van het Romeins Museum de Thermen nog groter en meer zichtbaar.

Via Belgica is de moderne naam voor de Romeinse heirbaan die fungeerde als verkeersader en handelsroute voor Belgisch en Nederlands Limburg en het Rijnland. De Via Belgica maakte deel uit van een netwerk van wegen dat zich uitstrekte tot in de verste uithoeken van het Romeinse keizerrijk. Dankzij deze snelweg kreeg de economische en culturele ontwikkeling in deze regio een geweldige impuls. In de afgelopen jaren is de Via Belgica ook de naam van een project waar Provincie Limburg en de gemeenten Maastricht, Meerssen, Valkenburg aan de Geul, Voerendaal, Simpelveld, Heerlen, Landgraaf en Kerkrade samen met een groep betrokken ondernemers, vrijwilligers en instellingen het Romeins verleden van Zuid-Limburg zichtbaar en beleefbaar maken. Samen maken ze van de Via Belgica een echte verbindingsweg; het netwerk kan zich in de toekomst uitbreiden door te zoeken naar nieuwe partners in de Euregio.

IMPACT:

Het Romeins Museum de Thermen neemt de voortrekkersrol en gaat allianties aan met de gemeenschap, ondernemers en culturele partners om samen betekenisvolle projecten tot stand te brengen.

Economische waarde

Het Romeins Museum de Thermen is een trekpleister voor stad en regio. Door de dynamiek die er heerst, zorgt het voor reuring en aantrekkingskracht. Als toeristische attractie bevordert het museum het economisch klimaat van de stad en de directe omgeving. Het vergroot de ruimtelijke kwaliteit van het stadsdeel, de leefbaarheid van de stad waar de lokale ondernemers ook baat bij hebben.

Het nieuwe museum zal zich richten op de markt van het cultureel stadsbezoek. Bij de invulling van het Romeins Museum de Thermen wordt gekozen voor een beduidend hoger ambitieniveau wat betreft bezoekersbeleving en bezoekersaantallen dan nu het geval is. We willen beter zichtbaar zijn voor de vastgestelde doelgroepen met een onderscheidend aanbod en passende marketing. Het Romeins Museum de Thermen wil inzetten op een gemiddelde van 40.000 bezoekers per jaar.

Het Romeins Kwartier in Heerlen is het gebied waar de resten van Coriovallum het best bewaard zijn gebleven. Die sporen van de Romeinse stad worden zichtbaar gemaakt. Ook wordt de komende jaren hard gewerkt aan de invulling van het ruimtelijke ontwerp. Daarnaast wordt ingezet op het verhogen van de betrokkenheid en actieve participatie van burgers en ondernemers, onze ambassadeurs. De opening van het nieuwe Romeins Museum de Thermen is daarmee niet een start van iets nieuws maar een logisch gevolg van een dynamiek die steeds groter en sterker wordt met een groeiend draagvlak.

Het nieuwe Romeins Museum de Thermen zal een aantrekkingskracht bieden voor het Romeins kwartier. Dit is een door de gemeente, provincie en IBA gefinancierd project dat een aantrekkelijke openbare ruimte voor wonen, werken en vrije tijd wil realiseren. Het museum is een belangrijke drager van de identiteit, profiel en de kwaliteit van Heerlen. Het draagt bij aan de trots van de bewoners en de aantrekkelijkheid van de stad voor bezoekers en bedrijven.

IMPACT:

De economische waarde van het Romeins Museum de Thermen komt tot uiting in zowel zachte waarden op het vlak van imago en bijdrage aan de ontwikkeling van de stad als in harde waarden in de vorm van directe en indirecte economische bestedingen.

Romeins Museum de Thermen

Collectiewaarde

- *Beheer, behoud en presentatie van Romeins erfgoed (uit Zuid-Limburg)*
- *Oudste stenen gebouw van Nederland*
- *Kennisdeling en onderzoeken*

Educatiewaarde

- *Leerrijk voor drie generaties*
- *Voor scholen*
- *Prikkelen, inspireren en fascineren*

Belevingswaarde

- *Een iconisch gebouw in Romeins Kwartier*
- *Ontspanning en plezier*
- *Maakt het Romeins erfgoed van de stad en regio zichtbaar, tastbaar en beleefbaar*

Verbindende waarde

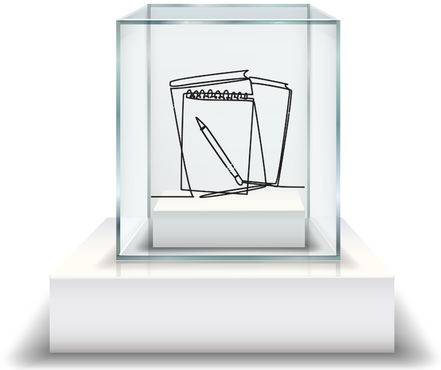
- *Ontmoeten zit in ons DNA*
- *Samen met gemeenschap, ondernemers en culturele partners betekenisvolle projecten tot stand brengen*
- *Met partners in het Romeins Kwartier*
- *Via Belgica: ontmoeten en samenwerken*
- *Samenwerking in de (Eu)regio*

Economische waarde

- *Trekpleister voor stad en regio*
- *Draagt bij aan de economische en ruimtelijke ontwikkeling van de stad*

V. Waarom een nieuw museum gebouw?

Een karakteristiek, spraakmakend en iconisch gebouw draagt sterk bij aan zichtbaarheid en bekendheid van de culturele instelling. Het verleidt de mensen om het museum te bezoeken en is een belangrijke troef voor de omgeving.

‘Mens sana in corpore sano’, een gezonde geest in een gezond lichaam. Dat geldt ook voor musea. Om onze ambitie waar te maken is een nieuw museumgebouw noodzakelijk. Het Thermenmuseum is toe aan een grondige modernisering, zowel ruimtelijk, klimatologisch als op het terrein van presentatie- en onderzoeksmogelijkheden.

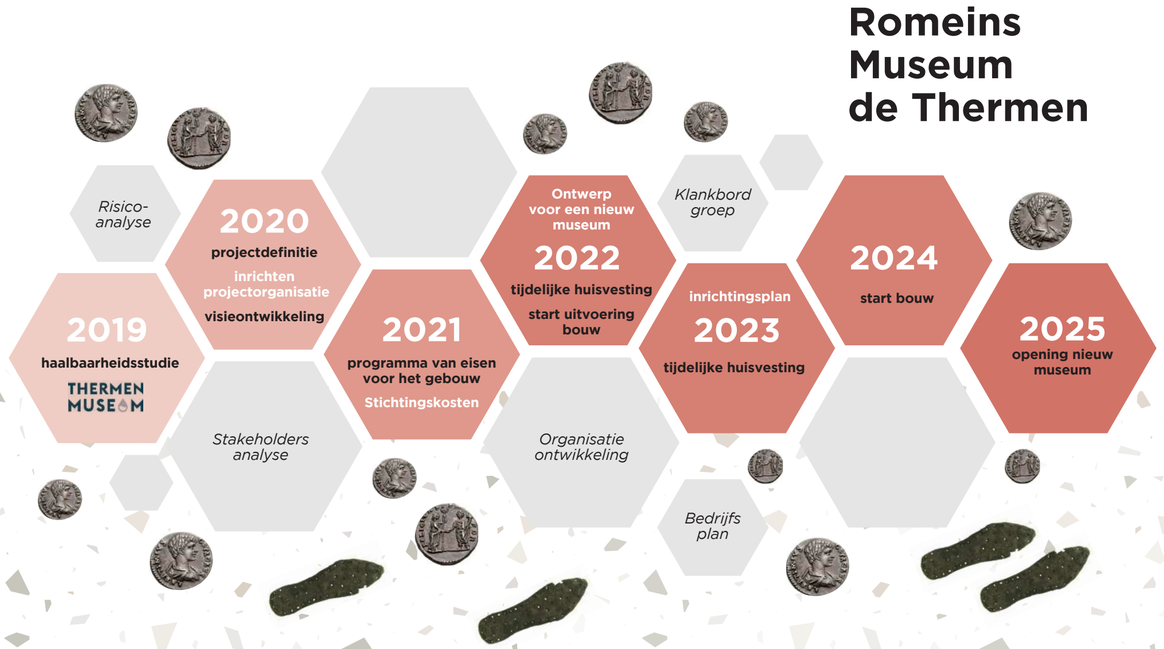
Het huidige museumgebouw voldoet niet aan de klimaateisen om het Romeinse badhuis goed te kunnen bewaren. Dit rijksmonument is daarom recent voor 1.000.000 euro onderzocht en gerestaureerd en de randvoorwaarden die nodig zijn om dit oudste gebouw van Nederland goed te behouden en beheren, zijn in kaart gebracht. Om onderdak te bieden aan de collecties van het museum, inclusief het Romeinse badhuis, en aan bruiklenen van gerenommeerde musea, is een nieuw museumgebouw nodig dat voldoet aan de hedendaagse museale eisen voor klimaat, beveiliging, inrichting, beheer en presentaties.

Met de hier uitgesproken bovenlokale ambitie zet het Romeins Museum de Thermen koers op vernieuwing en kwaliteit. Onze bezoeker zijn daarbij ons uitgangspunt. Niet alleen de programmering maar ook gebouw, winkel en eventuele horeca worden vormgeven vanuit het perspectief van de bezoekers. We ontvangen hen graag in een ruime entreehal met goede publieksfaciliteiten. Het rijksmonument wordt goed beheerd én gepresenteerd, er is een presentatiezaal voor de Romeinse geschiedenis van de regio en een zaal voor tijdelijke tentoonstellingen zodat er ieder jaar een nieuw aanbod is in het museum. Voor ontvangsten van groepen en onderwijs zijn educatieve ruimtes en een filmzaal beschikbaar. Het nieuwe museumgebouw is een trots gebouw ‘van hier’, eigentijds, open en gericht op ontmoeting. Een gebouw dat staat in een omgeving die het gebouw versterkt en die alle inwoners en bezoekers welkom heet.

VI.
Op pad naar een nieuw museum

Bij de groeiambities van het Romeins Museum de Thermen past een transformatie naar een professionele museumorganisatie die zijn taken goed kan uitvoeren. Ruimtes voor een goed collectiebeheer, klimaatapparatuur, beveiliging, maar ook werk- en kantoorruimtes zullen hun plek moeten krijgen. Een lijst van benodigde ruimtes en noodzakelijke oppervlakte wordt opgesteld. Hieruit is een begroting af te leiden. Aan de hand daarvan komt een Programma van Eisen tot stand dat als uitgangspunt dient voor de aanbestedingsprocedures van architect, aannemer en uitvoerders. Ook de inrichting van de omliggende openbare ruimte in het Romeins Kwartier wordt met zorg ontworpen en goed afgestemd op de functies van het nieuwe museumgebouw. De komende periode werken we diverse plannen voor de toekomst van het museum verder uit.

Bijlagen »»»

SWOT- analyse (i.s.m. Hendrik Beerda Brand Consultancy 2020)

De SWOT-analyse van het huidige Thermenmuseum geeft een strategisch kader voor de toekomstvisie. Onze sterktes willen we bestendigen, onze zwaktes aanpakken ter verbetering. Kansen willen we pakken en bedreigingen afkeren. Zodat we met de inzet, expertise en verbondenheid van alle mensen een duurzaam succes realiseren.

Sterkten	Zwakten
Merk • Thermenmuseum is een sterk merk onder bezoekers en Limburgers	**Merk** • Thermenmuseum is onzichtbaar buiten Limburg • Laag herhaalbezoek bij het Thermenmuseum
Museumaanbod • Uniek, Romeinse badhuis: het oudste gebouw van Nederland • Huidige expositie Romeins Zuid-Limburg wordt zeer hoog gewaardeerd door de bezoekers • Interessante museumcollectie • Kindvriendelijk, kwalitatief, leerzaam én ontspannend aanbod	**Museumaanbod** • Te weinig dynamiek in het museumaanbod
Locatie • Rijke, Romeinse historie van Heerlen en de regio met bijzondere plekken zoals De Vondst, Via Belgica en de omliggende euregio met “Romeinse” steden als Maastricht, Aken, Tongeren • Ligging in het Romeins Kwartier van Heerlen met breed activiteiten-programma en een herkenbare uitstraling, waardoor het museum zich in een warme welkome omgeving voelt • Centraal gelegen in de euregio, vlakbij snelwegen en binnen 100 m van een parkeergarage.	**Locatie** • Huidige gebouw wordt als onaantrekkelijk ervaren; klimatologisch voldoet het gebouw niet • Museumhoreca ontbreekt • Onvoldoende aanbod van de huidige museumwinkel • Onvoldoende zichtbaarheid parkeergelegenheid • Relatief zwak imago van Heerlen
Dienstverlening • Zeer vriendelijk museumpersoneel & prettige sfeer	**Communicatie** • Beperkte media-aandacht voor het Thermenmuseum
Organisatie • Unieke kennis van de conservator • Rustige stabiele omgeving (arbeidsvoorwaarden, baanzekerheid).	**Organisatie** • Als gemeentelijke afdeling financieel kwetsbaar en beperkte mogelijkheden op vlak van ondernemerschap • Afhankelijkheid van de gemeentelijke politiek • Beperkte mogelijkheden voor fondsenwerving zolang het museum onderdeel is van de gemeente Heerlen • Beperkte budget geeft beperkte marketingfunctie

SWOT-analyse

Kansen	Bedreigingen
Samenleving • Vergrijzing: meer fitte senioren met relatief veel vrije tijd en geld • Toenemende interesse in (nationale) historie • Toenemende trots op de stad Heerlen onder de inwoners	**Samenleving** • Steeds sterker polariserende samenleving • Slinkend draagvlak voor publieke financiering • Krimp van de (Zuid-)Limburgse bevolking • Gevolgen covid-19 of vergelijkbare pandemieën
Economie • Ontwikkelingen op het gebied van techniek en digitalisering, met kansen voor de museale presentatie en de communicatie	**Economie** • Economische crisis met mogelijke gevolgen voor cultuursubsidies
Politiek • Grootschalige investeringen in de stadsontwikkeling van Heerlen, het Romeins Kwartier en de overige, culturele infrastructuur in de regio • Groeiend besef dat cultuur een bindend element voor de samenleving is	**Politiek** • Veranderingen in cultuurbeleid • Verslechtering van de gemeentelijke financiën in Heerlen
Cultuur- & vrijetijdssector • Toenemend toerisme in eigen land/regio • Toeristische ontwikkeling van de Via Belgica	**Cultuur- & vrijetijdssector** • Afnemende financieringsmogelijkheden door cultuurfondsen door vermindering van de beschikbare middelen en striktere voorwaarden • Algemene stijging van de concurrentie van (culturele vormen van) uitgaan en dagtoerisme • Daling van de vrije tijd van (cultuur) consumenten

Colofon

Gesprekpartners

Jordy Clemens, wethouder Onderwijs, Jeugd, Cultuur, Erfgoed, Wonen

Susan Knauf, projectleider Romeins Museum

Hans Thuis, directeur Historisch Goud

Karen Jeneson, conservator Thermenmuseum/ Historisch Goud

Jody Martens, educatie Historisch Goud

Michel Lemaire, stadshistoricus Historisch Goud

Britt Jamar, communicatieadviseur Gemeente Heerlen.

Diverse medewerkers van de gemeente Heerlen

Wim Weijland, directeur Rijksmuseum van Oudheden, Leiden

Bart Distelmans, directeur Gallo-Romeins Museum, Tongeren

Toos Hofstede, projectleider Via Belgica

Bronnen

Collectiebeheer Thermenmuseum tegen het licht. Een analyse van de problemen en een voorstel tot verbetering. S. Boemaars, K. Jeneson, november 2018

Communicatie kompas Historisch Goud

Erfgoed is identiteit. Beleidsnota archeologie gemeente Heerlen. Gemeente Heerlen, januari 2018.

Hendrik Beerda Brand Consultancy Nieuw (Romeins) Museum Heerlen: analyse huidige merkpositie & ontwikkeling merkstrategie (18 september 2020)

Het Verhaal van Heerlen. Beleidskader Cultureel Erfgoed Heerlen. 2012-2020

Meer dan Waard - De maatschappelijke betekenis van musea, DSP-groep in opdracht van de Nederlandse Museumvereniging, 2011

Rijkdom van Romeinse verhalen in Heerlen. Haalbaarheidsonderzoek Romeins Museum de Thermen. Berenschot 31 mei 2019

Roman bathing in Coriovallum. The thermae of Heerlen revisited, Nederlandse Archeologische Rapporten nr. 65, K. Jeneson & W.K. Vos (eds) 2020

Urban Heritage, Romeins Kwartier Heerlen, 2017

Via Belgica. Romeins Zuid-Limburg Gids 2018.

www.romeinskwartierheerlen.nl
www.viabelgica.eu
www.visitromeinskwartier.nl

Beelden en Vormgeving

Mikko Kriek
Philip Driessen
Thermenmuseum
Bold Communicatie

Mede mogelijk gemaakt door bijdragen van

mondriaan fonds

dioraphte

